

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Кафедра кримінального процесу, криміналістики та експертології

факультету №6

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

**навчальної дисципліни «Актуальні проблеми застосування
кримінального процесуального законодавства»**

обов'язкових компонент

освітньої програми другого (магістерського) рівня вищої освіти

26 Цивільна безпека

262 Правоохоронна діяльність

ВКВС 0.7

за темою: Судове провадження.

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 р. № 7.

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 25.08.2023 р. № 7.

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 р. № 7.

Розглянуто на засіданні кафедри кримінального процесу, криміналістики та експертології факультету № 6. Протокол від 21.08.2023 року № 7.

Розробник:

Кочура О.О. – доцент кафедри кримінального процесу, криміналістики та експертології факультету № 6 ХНУВС, к.ю.н., доцент.

Рецензенти:

1. Храмцов О.С. – професор кафедри кримінально правових дисциплін юридичного факультету ХНУ ім. В. Н. Каразіна, доктор юридичних наук, професор;
2. Романюк В.В. – завідувач кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства факультету № 1 ХНУВС, кандидат юридичних наук, доцент.

Лекція 9. Судове провадження.**План лекції**

Вступ

1. Загальні положення судового розгляду.
2. Межі судового розгляду.
3. Процедура судового розгляду.
4. Суть, завдання та основні риси апеляційного провадження. Суб'єкти, процесуальний порядок і строки розгляду в суді кримінальних справ у апеляційному провадженні. Порядок постановлення ухвали, вироку, постанови апеляційного суду. Результати розгляду справ в апеляційному провадженні.
5. Суть, завдання та основні риси касаційного провадження. Судові рішення, які можуть бути оскаржені в касаційному порядку. Право на касаційне оскарження, процесуальний порядок і строки касаційного оскарження. Суть, завдання та основні риси касаційного провадження. Вимоги до касаційної скарги. Залишення касаційної скарги без руху або її повернення. Межі перегляду судом касаційної інстанції. Касаційний розгляд. Повноваження суду касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги. Підстави для скасування або зміни судового рішення судом касаційної інстанції.
6. Підстави для здійснення кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами. Право подати заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами та вимоги до неї. Порядок та строки подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами. Порядок здійснення перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами. Судове рішення за наслідками кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами.

Висновки

Рекомендована література:

Основна

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
3. Кримінальний процес: підручник / О.В. Капліна, О.Г. Шило, В.М. Трофименко та ін.; за заг. ред. О.В. Капліної, О.Г. Шило; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2019. 584 с. URL: https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/430/3_Kriminalnij%20process_Pidruchnik_vnutri.pdf.
4. Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси: постатейний показник правових позицій Верховного Суду - Великої Палати та Касаційного кримінального суду (практика 2018 року) / О.М. Ткачук. Харків: Право, 2019. 250 с.
5. Молдован В.В., Молдован А.В. Слідчі (розшукові) дії: навч.-практ.

посібник. Київ: Правова єдність: Алерта, 2019. 308 с.

6. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України. Зразки процесуальних документів у кримінальному провадженні. Станом на 21 лютого 2020 року. / За заг. ред. Чернявського С. С. – Київ : Видавничий дім «Професіонал», 2020. – 1288 с. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/9304/Naukovo%20prakychnyi%20komentar%20KPK_zrazky%20protsesualnykh%20dokumentiv_2020.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Додаткова література

1. Кримінальний процес України у 2-х част.: ч. 1: Досудове провадження: підручник: [Бойко О. П., Гаркуша А. Г., Захарко А. В., Литвинов В. В., Рогальська В. В., Сербін М. М., Солдатенко О. А., Федченко В. М., Черняк Н. П.] ;Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; 2017. 327 с. URL:

https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/2087/1/%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%BC_%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%86_%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%80_%D0%A21_%202.pdf

2. Беднарська В.М. Судове провадження в кримінальному процесі: навч. посіб. / В.М. Беднарська; МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ Е.О. Дідоренка. - Северодонецьк: ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2019. - 168 с.

3.

4. Досудове розслідування: навч. посібник / Р.І. Благута, А.-М. Ю. Ангеленюк, Ю.В. Гуцуляк та ін.; за заг. ред. Ю.А. Комісарчук та А.Я. Хитри. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 600 с. URL : http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3500/3/%d0%94%d0%be%d1%81%d1%83%d0%b4%d0%a0%d0%be%d0%b7%d1%81%d0%bb%d1%96%d0%b4_11-04-2019%20.pdf

5. Лобойко Л.М. Кримінальний процес: Підручник. К.: Істина, 2014. 432с. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/9/2/358176.pdf>

6. Досудове розслідування: навчально-методичний посібник /Ю.П. Аленін, Л.І. Аркуша, І.В. Гловюк, В.К. Волошина, О.В. Малахова, О.О. Торбас / за ред. В.К. Волошиної. [Електронний ресурс]. 2020. 141 с. URL:

<http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/12565/2020%20%D0%94%D0%BE%D1%81%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B5%20%D1%80%D0%BE%D0%B7%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B4%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%81%D1%83%D0%BC%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9%20%D0%B4%D0%BE%20%D0%A0%D0%9F.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

7. Кримінальний процес України: загальна частина: підручник О. О. Волобуєва, Л. М. Лобойко, Т. О. Лоскутов та ін. К: ВД «Дакор» 2015. 172с.
8. Практикум з кримінального процесу України: навч. посіб. / О.В. Бишевець, В.О. Гринюк, Л.Г. Дунаєвська та ін.; за ред. М.А. Погорецького, Н.П. Сизої; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. - 2-ге вид., переробл. та допов. Київ: Правова єдність: Алерта, 2018. - 230 с.
9. Практикум зі складання процесуальних документів : навч. посібник / Кол. авт. – 2-е вид., перероб. і доп. – Дніпро : Ліра ЛТД, 2017. – 308 с. URL:
<https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/445/1/%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%BA%D1%83%D0%BC%20%D0%B7%D1%96%20%D1%81%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4.%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%86.%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%92%D0%9B%20%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9.%2028.12.pdf>
10. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 02.06.1992 № 2135-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>
11. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>.
12. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 № 4038-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>.
13. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> .
14. Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України: наказ МВС України від 27.04.2020 № 357. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20#n7>.
15. Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: наказ МВС України від 07.07.2017 №575. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1503-12>.
16. Інструкція про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України: наказ МВС України від 06.07.2017 № 570 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0918-17#Text>.
17. Порядок ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події: наказ МВС України від 08.02.2019 р. № 100. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0223-19#n7>.

18. Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України: наказ МВС України від 20.05.2020 № 405. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0491-20#Text>.

Рішення Європейського суду з прав людини:

1. Рішення Європейського суду з прав людини «Бургас проти України» від 18.12.2018 р. URL: <https://minjust.gov.ua/m/rishennya-schodo-suti-za-alfavitom>.

2. Рішення Європейського суду з прав людини «Дудка проти України» від 04.11.2018 р. URL: <https://minjust.gov.ua/m/rishennya-schodo-suti-za-alfavitom>.

3. Рішення Європейського суду з прав людини «Карельський та інші проти України» від 06.12.2018 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_d43

4. Рішення Європейського суду з прав людини «Кін проти України» від 18.12.2018 р. URL: <https://minjust.gov.ua/m/rishennya-schodo-suti-za-alfavitom>.

5. Рішення Європейського суду з прав людини «Криволапов проти України» від 02.10.2018 р. URL: <https://minjust.gov.ua/m/rishennya-schodo-suti-za-alfavitom>.

6. Рішення Європейського суду з прав людини «Маріянчук та інші проти України» 17.01.2019 р.
URL: <https://minjust.gov.ua/m/rishennya-schodo-suti-za-alfavitom>.

7. Огляд рішень Європейського суду з прав людини проти України за липень 2020 року URL: https://su.arbitr.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/sud5021/Oglyad_za_lypen%60_1.pdf.

8. Огляд рішень Європейського суду з прав людини проти України за грудень 2020 року URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/ESPL_12_2020.pdf.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. <http://www.gr.gov.ua> – офіційний веб-сайт Офісу Генерального прокурора.
2. <http://www.kmu.gov.ua> – офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України.
3. <https://mvs.gov.ua/uk> – офіційний веб-сайт Міністерства внутрішніх справ України.
4. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського.
5. <https://www.rada.gov.ua/> – офіційний веб-сайт Верховної Ради України.
6. <http://www.reyestr.court.gov.ua> – єдиний реєстр судових рішень в Україні.

7. <https://supreme.court.gov.ua/supreme/> – офіційний веб-сайт Верховного Суду України.

Текст лекції

1. Загальні положення судового розгляду

Судовий розгляд – центральна стадія кримінального провадження, в якій суд першої інстанції за активної участі сторін розглядає і вирішує справу по суті, тобто остаточно з'ясовує всі суттєві обставини кримінального правопорушення, перевіряє та оцінює докази і на цій підставі ухвалює вирок або постановляє ухвалу.

Місце судового розгляду в системі кримінального провадження, його значення як центральної стадії обумовлюються ознаками, характерними виключно для цього етапу провадження:

а) судовий розгляд кримінального провадження (справи) і вирішення його по суті є єдиним способом здійснення правосуддя у кримінальному процесі;

б) тільки в цій стадії провадження особа може бути визнана винуватою у вчиненні кримінального правопорушення і піддана кримінальному покаранню;

в) у ході судового розгляду найбільшою мірою реалізуються всі засади кримінального провадження;

г) судовий розгляд виконує контрольну функцію щодо стадії досудового розслідування;

д) кінцеве рішення суду за результатами судового розгляду - вирок (ухвала) ухвалюється ім'ям України та є обов'язковим для виконання;

е) саме в цій стадії кримінального провадження реалізується фундаментальне право людини на справедливий суд, яке має значення гарантії забезпечення всіх інших її прав.

Загальні положення судового розгляду – це встановлені законом правила, які виражають особливості здійснення кримінального провадження в стадії судового розгляду та найбільш істотні вимоги до його порядку, сприяють реалізації його засад і створюють гарантію ухвалення законного, обґрунтованого і справедливого судового рішення.

До них належать:

1. Строки і загальний порядок судового розгляду. Судовий розгляд має бути проведений і завершений протягом розумного строку (ч. 1 ст. 318 КПК).

2. Незмінність складу суду. Судовий розгляд повинен бути проведений в одному складі суддів (ч. 1 ст. 319 КПК). Якщо хто-небудь із суддів позбавлений можливості продовжувати брати участь у засіданні, він повинен бути замінений іншим суддею у порядку, встановленому ч. 3 ст. 35 КПК, і судовий розгляд, за загальним правилом,

розпочинається спочатку. Виключення становлять випадки, коли в судовому засіданні був присутній запасний суддя (ст. 320 КПК).

3. Безперервність судового розгляду полягає у тому, що розгляд судом кримінального провадження і прийняття у ньому рішення відбуваються безперервно, крім часу, призначеного для відпочинку (ст. 322 КПК). Випадки відкладення судового засідання (ч. 2 ст. 322 КПК), не вважаються порушенням вимоги безперервності.

4. Безпосередність дослідження показань, речей і документів

5. Головуючий у судовому засіданні. Безпосереднє керівництво ходом судового засідання здійснює головуєчий, яким відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 3 КПК є професійний суддя, який головує при колегіальному судовому розгляді або здійснює його одноособово. Керівництво судовим засіданням полягає у спрямуванні його на додержання послідовності та порядку вчинення процесуальних дій, здійснення учасниками кримінального провадження їхніх процесуальних прав і виконання процесуальних обов'язків, з'ясування всіх обставин кримінального провадження, усуваючи з судового розгляду все, що не має значення для кримінального провадження (ст. 321 КПК). Головуючий має рівні права з іншими суддями щодо участі у розгляді й вирішенні справи в судовому засіданні. Разом з тим він наділений організаційно-розпорядчими повноваженнями, що надають можливість реалізації його керівної ролі при здійсненні конкретного кримінального провадження.

Учасники судового провадження. Учасниками судового провадження є сторони кримінального провадження, потерпілий, його представник та законний представник, цивільний позивач, його представник та законний представник, цивільний відповідач та його представник, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, а також інші особи, за клопотанням або скаргою яких у випадках, передбачених КПК України, здійснюється судове провадження (п. 26 ч. 1 ст. 3).

Наслідки неприбуття учасників судового розгляду. Розгляд справи в засіданні суду першої інстанції відбувається за участю обвинуваченого, явка якого до суду є обов'язковою. Якщо обвинувачений, до якого не застосовано запобіжний захід у виді тримання під вартою, не прибув за судовим викликом у судове засідання, суд відповідно до ст. 323 КПК України зобов'язаний відкласти судовий розгляд та призначити дату нового засідання. Судовий розгляд у кримінальному провадженні щодо злочинів, зазначених у ч. 2 ст. 297 КПК України, може здійснюватися за відсутності обвинуваченого, крім неповнолітнього, який переховується від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності (спеціальне судове провадження) та оголошений у міждержавний та/або міжнародний розшук. За наявності таких обставин за клопотанням прокурора, до якого додаються матеріали про те, що обвинувачений знав або повинен був знати про розпочате кримінальне провадження, суд постановляє ухвалу про здійснення спеціального судового провадження стосовно такого обвинуваченого.

Якщо у справі декілька обвинувачених, суд постановляє ухвалу лише стосовно тих обвинувачених, щодо яких існують обставини для спеціального судового провадження. Участь захисника у спеціальному судовому провадженні є обов'язковою. Повістки про виклик обвинуваченого у разі здійснення спеціального судового провадження надсилаються за останнім відомим місцем його проживання чи перебування, а процесуальні документи, що підлягають врученню обвинуваченому, надсилаються захиснику. Інформація про такі документи та повістки про виклик обвинуваченого обов'язково публікуються у засобах масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження згідно з положеннями статті 2975 КПК. З моменту опублікування повістки про виклик у засобах масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження обвинувачений вважається належним чином ознайомленим з її змістом. Якщо підстави для постановлення судом ухвали про спеціальне судове провадження перестали існувати, подальший судовий розгляд розпочинається спочатку згідно із загальними правилами, передбаченими КПК.

Участь прокурора та захисника в судовому засіданні є обов'язковою, крім випадків, передбачених КПК. їх неявка в судове засідання призводить до відкладення судового розгляду (ч. 1 ст. 324 КПК). У випадках якщо причини неприбуття цих осіб є неповажними, суд порушує питання про відповідальність прокурора або захисника, які не прибули, перед органами, що згідно із законом уповноважені притягувати їх до дисциплінарної відповідальності.

У випадку неявки захисника в судове засідання і якщо замінити його іншим неможливо – головуєчий пропонує обвинуваченому **протягом трьох днів** обрати собі іншого захисника та відкладає судовий розгляд на цей строк. Заміна захисника, що не з'явився, допускається тільки за згодою обвинуваченого.

Участь потерпілого в судовому розгляді та його права регламентовані ст. 56 КПК.

Процесуальне положення цивільного позивача закріплено у ст. 61 КПК. Наслідком неприбуття в судове засідання без поважних причин цивільного позивача, його представника або законного представника є залишення цивільного позову без розгляду, за винятком випадків, передбачених ч. 1 ст. 326 КПК.

Участь у судовому засіданні цивільного відповідача, який не є обвинуваченим, є обов'язковою, крім випадків, передбачених КПК.

Якщо в судове засідання не прибув за викликом представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, суд, заслухавши думку учасників судового провадження, залежно від того, чи можливо за його відсутності з'ясувати обставини, що стосуються застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру, вирішує питання про проведення судового розгляду без нього або про відкладення судового розгляду.

Процесуальне положення представника персоналу органу пробації

закріплено у ст. 72-1 КПК. Неприбуття в судові засідання представника уповноваженого органу з питань пробації, належним чином повідомленого про час і місце судового засідання, не перешкоджає судовому розгляду.

Участь свідка, спеціаліста, перекладача і експерта в судовому розгляді передбачена статтями 65, 71, 29, 68 та 69 КПК відповідно.

Обрання, скасування або зміна запобіжного заходу в суді і застосування заходів забезпечення кримінального провадження та проведення слідчих (розшукових) дій під час судового провадження.

Вирішення питання судом щодо запобіжного заходу відбувається в порядку, передбаченому главою 18 КПК, а щодо застосування заходів забезпечення кримінального провадження – у порядку положень, зазначених у главах 10-17 КПК України з урахуванням особливостей судового розгляду, зокрема, вирішення зазначених питань здійснюється лише за клопотанням сторони обвинувачення або захисту (ч. 1 ст. 331, ч. 2 ст. 333 КПК); суд зобов'язаний розглянути питання доцільності продовження тримання обвинуваченого під вартою до спливу двомісячного строку.

У разі якщо під час судового розгляду виникне необхідність у встановленні обставин або перевірці обставин, які мають істотне значення для кримінального провадження, і вони не можуть бути встановлені або перевірені іншим шляхом, окрім проведення слідчих (розшукових) дій, сторони кримінального провадження можуть заявити про це відповідне клопотання.

Об'єднання і виділення матеріалів кримінального провадження.

Якщо під час кримінального провадження до суду надійде декілька обвинувальних актів щодо однієї особи за вчинення різних кримінальних правопорушень або щодо декількох осіб за вчинення одного і того ж правопорушення, такі матеріали підлягають об'єднанню.

Виділення матеріалів досудового розслідування щодо одного або кількох кримінальних правопорушень в окреме провадження можливе у разі обвинувачення однієї особи у вчиненні кількох кримінальних правопорушень або двох чи більше осіб у вчиненні одного чи більше кримінальних правопорушень.

Зупинення судового провадження. Зупинення судового провадження можливе за наявності обставин, передбачених ст. 335 КПК.

Проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції під час судового провадження. Дистанційне судові провадження здійснюється за наявності таких підстав: а) неможливості безпосередньої участі учасника кримінального провадження в судовому провадженні за станом здоров'я або з інших поважних причин; б) необхідності забезпечення безпеки осіб; в) проведення допиту малолітнього або неповнолітнього свідка, потерпілого; г) необхідності вжиття таких заходів для забезпечення оперативності судового провадження; д) наявності інших підстав, визначених судом достатніми.

2. Межі судового розгляду.

Розгляд справи згідно з ч. 1 ст. 337 КПК проводиться тільки **стосовно**

особи, якій висунуто обвинувачення, і лише в межах висунутого обвинувачення відповідно до обвинувального акта. Процесуальним рішенням, яке визначає межі судового розгляду кримінального провадження, є обвинувальний акт у якому сформульоване обвинувачення в його матеріально-правовому значенні.

Суд у судовому розгляді **не наділений** правом змінювати висунуте обвинувачення, проводити розгляд щодо інших осіб, про причетність яких до кримінального правопорушення стало відомо під час судового провадження. Разом з тим, суд має право вийти за межі висунутого обвинувачення, зазначеного в обвинувальному акті, лише в частині зміни правової кваліфікації кримінального правопорушення, якщо це покращує становище особи, щодо якої здійснюється кримінальне провадження (ч. 3 ст. 337 КПК).

Під час судового розгляду кримінального провадження прокурор має право:

- 1) змінити обвинувачення як щодо правової кваліфікації кримінального правопорушення, так і щодо обсягу обвинувачення;
- 2) висунути додаткове обвинувачення щодо вчинення обвинуваченим іншого кримінального правопорушення, якщо окремих їх розгляд неможливий;
- 3) відмовитися від підтримання державного обвинувачення;
- 4) розпочати провадження щодо юридичної особи (ч. 2 ст. 337 КПК).

Зміна обвинувачення. Підставою зміни обвинувачення у суді є встановлення під час судового розгляду нових фактичних обставин кримінального правопорушення, у вчиненні якого обвинувачується особа.

Умовами зміни обвинувачення в суді є: по-перше, своєчасність прийняття такого рішення прокурором, що означає можливість зміни обвинувачення лише до закінчення судового розгляду (дослідження представлених сторонами доказів); по-друге, складання прокурором нового обвинувального акта. Обвинувальний акт долучається до матеріалів кримінального провадження, а його копії надаються обвинуваченому, його захиснику, потерпілому, його представнику та законним представникам, а також представнику юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження. При зміні прокурором обвинувачення суд зобов'язаний роз'яснити обвинуваченому, що він буде захищатися в судовому засіданні від нового обвинувачення, після чого відкладає розгляд не менше ніж на сім днів для надання обвинуваченому, його захиснику можливості підготуватися до захисту проти нового обвинувачення. За клопотанням сторони захисту цей строк може бути скорочений або продовжений. Після закінчення цього строку судовий розгляд продовжується. Якщо в обвинувальному акті зі зміненним обвинуваченням ставиться питання про застосування закону України про кримінальну відповідальність, який передбачає відповідальність за менш тяжке кримінальне правопорушення, чи про зменшення обсягу обвинувачення, головуючий зобов'язаний роз'яснити потерпілому його право підтримувати обвинувачення у раніше пред'явленому обсязі.

У разі зміни ступеня тяжкості злочину з тяжкого чи особливо тяжкого

на злочин, передбачений ч. 2 ст. 314і КПК, суд за власною ініціативою або за клопотанням осіб, передбачених ч. 5 ст. 314 КПК, постановляє ухвалу про складання досудової доповіді із зазначенням строку її підготовки та відкладає судовий розгляд.

Висунення додаткового обвинувачення та/або початок провадження щодо юридичної особи. Якщо під час судового розгляду буде встановлено факт вчинення обвинуваченим іншого кримінального правопорушення, за яким обвинувачення взагалі не висувалося, але це правопорушення тісно пов'язане з попереднім і їх окремих розгляд неможливі, а так само встановлення наявності підстав для застосування кримінально-правових заходів до юридичної особи, прокурор після виконання вимог ст. 341 КПК має право звернутися до суду з вмотивованим клопотанням про розгляд додаткового обвинувачення в одному провадженні з первісним обвинуваченням та/ або про початок провадження щодо юридичної особи. У разі задоволення клопотання суд зобов'язаний відкласти судовий розгляд на строк, необхідний для підготовки до захисту від додаткового обвинувачення або підготовки представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, до судового розгляду та виконання прокурором вимог, передбачених статтями 276-278, 290-293 КПК, але не більше ніж на 14 днів. Строк відкладення судового розгляду може бути продовжений судом за клопотанням сторони захисту або представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, у випадку, якщо обсяг або складність нового обвинувачення або провадження щодо юридичної особи вимагають більше часу для підготовки до захисту. По закінченні встановленого судом строку законом передбачено початок судового провадження з підготовчого судового засідання.

Відмова від підтримання державного обвинувачення. Коли в результаті судового розгляду прокурор дійде переконання, що пред'явлене особі обвинувачення не підтверджується, він повинен відмовитися від підтримання державного обвинувачення (ст. 340 КПК). Прокурор має викласти мотиви відмови від підтримання державного обвинувачення в постанові, яка долучається до матеріалів кримінального провадження. Копія постанови надається обвинуваченому, його захиснику, потерпілому, його представнику та законним представникам, а також представнику юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження. У разі відмови прокурора від підтримання державного обвинувачення головуючий роз'яснює потерпілому його право підтримувати обвинувачення в суді. Якщо потерпілий висловив на це згоду, головуючий надає йому час, необхідний для підготовки до судового розгляду.

Прокурор, крім випадку, коли ним є Генеральний прокурор України, дійшовши до переконання, що необхідно змінити обвинувачення, висунути додаткове обвинувачення, розпочати провадження щодо юридичної особи або відмовитися від підтримання державного обвинувачення, повинен погодити відповідний процесуальний документ з прокурором вищого рівня. Прокурор вищого рівня, ознайомившись з наданими процесуальними

документами, погоджує відповідні процесуальні документи або відмовляє в їх погодженні. У останньому випадку прокурор вищого рівня зобов'язаний усунути від участі в судовому розгляді прокурора, який ініціював таке питання, та самостійно взяти участь у ньому як прокурор або доручити участь іншому прокуророві. У разі заміни прокурора судовий розгляд продовжується в загальному порядку.

3. Процедура судового розгляду.

Процедура судового розгляду включає **п'ять етапів**:

- 1) відкриття судового засідання (підготовча частина судового розгляду);
- 2) судовий розгляд (судове слідство);
- 3) судові дебати;
- 4) останнє слово обвинуваченого та
- 5) ухвалення вироку (або постановлення ухвали).

Відкриття судового засідання (підготовча частина) є початковою, самостійною та важливою складовою частиною судового розгляду. У цій частині судового розгляду, яка починається його відкриттям і триває до видалення свідків із зали судового засідання, створюються необхідні передумови для повного і об'єктивного дослідження доказів і ухвалення справедливого рішення при додержанні прав та інтересів учасників процесу.

Система процесуальних дій підготовчої частини реалізується у такому порядку:

1) відкриття судового засідання. Сутність цієї дії полягає в тому, що у призначений для судового розгляду час головуючий відкриває судове засідання та оголошує присутнім про розгляд відповідного кримінального провадження, повідомляє найменування (номер) кримінального провадження, а також правову кваліфікацію кримінального правопорушення, у вчиненні якого обвинувачується особа, із зазначенням статті (частини статті) відповідного закону про кримінальну відповідальність;

2) головуючий має пересвідчитись, чи отримав обвинувачений копію обвинувального акта або клопотання про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру. Якщо не отримав, то для забезпечення обвинуваченому його права на захист (ознайомлення із зазначеним документом) суд відкладає судове засідання;

3) секретар доповідає суду, хто з учасників судового провадження, викликаних та повідомлених осіб прибув у судове засідання, встановлює їх особу. Секретар також перевіряє повноваження захисників і представників в порядку статей 44, 50, 58, 63 КПК та з'ясовує, чи вручено судові виклики та повідомлення тим особам, які не прибули у судове засідання, і повідомляє причини їх неприбуття, якщо вони відомі;

4) секретар судового засідання відповідно до ст. 343 КПК повідомляє присутніх про здійснення повного фіксування судового провадження, а також про умови його фіксування (статті 27, 108 КПК);

5) головуючий оголошує склад суду, прізвище запасного судді (у разі його

призначення), прізвища прокурора, потерпілого, цивільного позивача, обвинуваченого, захисника, цивільного відповідача, представників та законних представників, перекладача, експерта, спеціаліста, секретаря судового засідання та роз'яснює учасникам судового провадження право відводу;

б) судовий розпорядник, а за його відсутності – секретар судового засідання, роздає всім учасникам судового провадження пам'ятку про їхні права та обов'язки, які вони мають у кримінальному провадженні в суді першої інстанції. Після спливу часу, відведеного головуючим для ознайомлення учасниками судового провадження із пам'яткою про їхні права та обов'язки, головуючий має запитати, чи зрозумілі сторонам та іншим учасникам судового провадження їхні права й обов'язки, та у разі необхідності, за наявності питань щодо змісту пам'ятки, надати додаткові роз'яснення; 7) видалення свідків із зали судового засідання, яке здійснюється судовим розпорядником за розпорядженням головуючого.

Судовий розпорядник вживає всіх заходів, щоб свідки, які ще не були допитані, не спілкувалися з допитаними свідками, якщо перші після допиту залишили залу судового засідання.

Судовий розгляд (судове слідство) – основна частина процедури судового розгляду, сутність якої полягає в дослідженні судом за участю сторін зібраних у справі доказів для встановлення фактичних обставин вчиненого кримінального правопорушення.

Про початок судового розгляду головуючий оголошує після закінчення підготовчих дій. Судовий розгляд характеризується сукупністю певних, чітко встановлених законодавцем, послідовних дій, до яких слід віднести:

1) оголошення прокурором короткого викладу обвинувального акта, якщо ніхто з учасників судового провадження не заявить клопотання про оголошення обвинувального акта в повному обсязі.

У випадку якщо в кримінальному провадженні заявлено цивільний позов, цивільний позивач або його представник чи законний представник, а у випадках, передбачених законом, головуючий особисто оголошує короткий виклад позовної заяви, якщо учасники судового провадження не заявили клопотання про виклад позовної заяви у повному обсязі;

2) встановлення головуючим особи обвинуваченого, що здійснюється в порядку ст. 348 КПК;

3) роз'яснення головуючим обвинуваченому, а коли обвинувачених декілька, – кожному з них суті обвинувачення і пересвідчення в тому, що воно йому зрозуміле. Головуючий також має з'ясувати чи визнає обвинувачений себе винним, якщо визнає частково, то в якій саме частині, і чи бажає давати показання. Якщо у кримінальному провадженні пред'явлено цивільний позов, головуючий запитує обвинуваченого, цивільного відповідача, якщо ним є особа, яка не є обвинуваченим, чи визнають вони позов;

4) з'ясування головуючим думки учасників судового розгляду про те, які докази треба дослідити, та про порядок їх дослідження, про що

постановляється ухвала. Під час здійснення спеціального судового провадження досліджуються всі надані докази. Суд має право, якщо проти цього не заперечують учасники судового провадження, визнати недоцільним дослідження доказів щодо тих обставин, які ніким не оспоруються;

5) розгляд судом клопотань учасників судового провадження;

6) дослідження доказів, що здійснюється відповідно до встановленого ухвалою суду обсягу та порядку їх дослідження;

7) якщо під час судового розгляду будуть встановлені підстави для здійснення кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру (ч. 1 ст. 503 КПК), суд постановляє ухвалу про зміну порядку розгляду і продовжує судовий розгляд згідно з правилами, передбаченими главою 39 КПК України;

8) після з'ясування обставин, встановлених під час кримінального провадження та перевірки їх доказами, головуючий у судовому засіданні зобов'язаний опитати учасників судового провадження на предмет, чи бажають вони доповнити судовий розгляд, якщо так, то чим саме;

9) суд, з'ясувавши думку сторін щодо можливості закінчення з'ясування обставин та перевірки їх доказами, постановляє ухвалу про закінчення з'ясування обставин та перевірки їх доказами з обов'язковим зазначенням про її постановлення в журналі судового засідання, після чого переходить до судових дебатов, про що головуючий оголошує присутнім.

Судові дебати – це самостійна частина судового розгляду, суть якої полягає в проголошенні сторонами судового розгляду промов, в яких вони викладають власну позицію, що заснована на результатах судового розгляду (судового слідства).

Значення судових дебатов полягає, зокрема: а) в судових дебатах знаходять найбільший прояв засади змагальності та рівноправності сторін у кримінальному провадженні; б) вони створюють необхідне підґрунтя для ухвалення справедливого судового рішення за результатами судового розгляду, оскільки суд одержує можливість вислухати викладену в сконцентрованому вигляді позицію кожної із сторін, потерпілого та представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження; в) судові дебати мають виховний вплив на присутніх у судовому засіданні.

Послідовність виступів учасників судового розгляду в судових дебатах чітко визначена у ч. 1 ст. 364 КПК (прокурор, потерпілий, його представник та законний представник, цивільний позивач, його представник та законний представник, цивільний відповідач, його представник, обвинувачений, його законний представник, захисник, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження) і забезпечує змагальність сторін, а також створює умови для здійснення обвинуваченим і його захисником захисту від обвинувачення.

Суд не має права обмежувати тривалість судових дебатов певним часом. Головуючий зупиняє учасника судових дебатов лише в тих випадках, коли він у своїй промові повторно (після висловленого головуючим зауваження) вийшов за межі кримінального провадження, що здійснюється,

чи повторно допустив висловлювання образливого або непристойного характеру.

Зміст промов учасників судових дебатів обмежено певними межами. Так, вони не мають права посилалися на підтвердження своєї позиції на: 1) докази, які не були досліджені в судовому розгляді; 2) докази, які були визнані недопустимими; 3) докази і обставини, які не мають відношення до кримінального провадження.

Після закінчення промов учасники судових дебатів мають право обмінятися репліками (короткий виступ учасника судових дебатів, який заперечує іншій стороні з питань, які та виклала у своїй промові або в репліці). При цьому право останньої репліки належить обвинуваченому або його захиснику.

Після оголошення судових дебатів закінченими суд надає обвинуваченому останнє слово. **Останнє слово обвинуваченого** – це частина судового розгляду, яка безпосередньо передує видаленню суду до нарадчої кімнати для ухвалення вироку. Право на останнє слово є важливою процесуальною гарантією реалізації обвинуваченим свого права на захист, якої він може бути позбавлений лише у випадку видалення його із зали судового засідання за порушення порядку на весь час судового розгляду справи (ч. 1 ст. 330 КПК). Закон не регламентує характер, форму та зміст останнього слова. Обвинувачений сам визначає, що і як йому говорити. При цьому суд не має права обмежувати тривалість останнього слова певним часом. Ставити питання обвинуваченому під час його останнього слова не дозволяється.

Якщо під час судових дебатів, або в останньому слові обвинуваченого будуть міститися відомості про нові обставини, які мають істотне значення для кримінального провадження, суд за своєю ініціативою або за клопотанням учасників судового провадження відновлює з'ясування обставин, встановлених під час кримінального провадження, та перевірку їх доказами, після завершення яких відкриває судові дебати з приводу додатково досліджених обставин і надає останнє слово обвинуваченому (ч. 4 ст. 365 КПК). Ненадання обвинуваченому останнього слова є істотним порушенням кримінального процесуального закону і тягне за собою скасування вироку (ст. 412 КПК).

Після останнього слова обвинуваченого суд невідкладно виходить до нарадчої кімнати **для ухвалення вироку**. Нарадча кімната – це окреме приміщення суду, призначене для обговорення судом наслідків розгляду кримінального провадження, вирішення питань фактичного і правового характеру, а також ухвалення судового рішення.

Ухвалення вироку здійснюється з обов'язковим дотриманням вимоги таємниці наради суддів, що є гарантією забезпечення незалежності та неупередженості суду, підкорення його лише закону при постановленні судового рішення. Таємниця нарадчої кімнати забезпечується виконанням таких вимог: а) ніхто не має права перебувати в нарадчій кімнаті, крім складу суду, який здійснює судовий розгляд;

б) хід обговорення та ухвалення вироку в нарадчій кімнаті не підлягає розголошенню; в) суд має право перервати нараду лише для відпочинку з настанням нічного часу; г) під час перерви суддям забороняється спілкування з особами, які брали участь у кримінальному провадженні.

Питання, які у логічній послідовності вирішуються судом при ухваленні вироку, визначено ч. 1 ст. 368 КПК. Умовно їх можна поділити на групи, що об'єднують питання, які стосуються: 1) діяння, у вчиненні якого обвинувачується особа (чи мало місце діяння, у вчиненні якого обвинувачується особа; чи містить це діяння склад кримінального правопорушення і якою статтею закону України про кримінальну відповідальність він передбачений) (пп. 1, 2 ч. 1 ст. 368 КПК); 2) винуватості обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення (п. 3 ч. 1 ст. 368 КПК); 3) покарання (чи підлягає обвинувачений покаранню; чи є обставини, що пом'якшують або обтяжують покарання, і які саме; яка міра покарання має бути призначена обвинуваченому і чи повинен він її відбувати, які обов'язки слід покласти на особу в разі її звільнення від відбування покарання з випробуванням) (пп. 4-6 ч. 1 ст. 368 КПК); 4) цивільного позову (чи підлягає задоволенню пред'явлений цивільний позов і, якщо так, на чію користь, в якому розмірі та в якому порядку) (п. 7 ч. 1 ст. 368 КПК); 5) застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру (п. 7і ч. 1 ст. 368 КПК); 6) осудності обвинуваченого та доцільності призначення примусових заходів медичного характеру (чи вчинив обвинувачений кримінальне правопорушення у стані обмеженої осудності; чи є підстави для застосування до обвинуваченого примусового заходу медичного характеру, передбаченого ч. 2 ст. 94 КК; чи слід у випадках, передбачених ст. 96 КК, застосувати до обвинуваченого примусове лікування) (пп. 8-10 ч. 1 ст. 368 КПК); 7) призначення неповнолітньому обвинуваченому громадського вихователя (п. 11 ч. 1 ст. 368 КПК); 8) визначення подальших дій із майном, на яке накладено арешт, речовими доказами і документами (п. 12 ч. 1 ст. 386 КПК); 9) відшкодування процесуальних витрат (п. 13 ч. 1 ст. 368 КПК); 10) рішень щодо заходів забезпечення кримінального провадження (п. 14 ч. 1 ст. 368 КПК). Цей перелік не є вичерпним.

Ухвалюючи вирок суд приймає до відома досудову доповідь з інформацією про соціально-психологічну характеристику обвинуваченого. Обираючи і застосовуючи норму закону України про кримінальну відповідальність до суспільно небезпечних діянь при ухваленні вироку, суд враховує висновки ВСУ, викладені в його постановках, у випадках, передбачених ч. 4 ст. 455 і ч. 2 ст. 456 КПК. Суд має право відступити від правової позиції, викладеної у висновках ВСУ, з одночасним наведенням відповідних мотивів.

4. Суть, завдання та основні риси апеляційного провадження. Суб'єкти, процесуальний порядок і строки розгляду в суді кримінальних справ у апеляційному провадженні. Порядок постановлення ухвали, вироку,

постанови апеляційного суду. Результати розгляду справ в апеляційному провадженні.

Одним із загальновизнаних світових і європейських правових стандартів є можливість будь-якої особи, засудженої за вчинення кримінального правопорушення звернутися зі скаргою до суду вищої інстанції з вимогою переглянути судові рішення. Цей стандарт закріплено і у національному законодавстві. У частині 4 ст. 125 Конституції України передбачено, що відповідно до закону в Україні діють місцеві та апеляційні суди, а забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення суду віднесено до основних засад кримінального судочинства (ч. 3 п. 8 ст. 129 Конституції України).

Забезпечуючи виконання завдань кримінального судочинства, суди вищого рівня перевіряють законність і обґрунтованість винесених судом першої інстанції вироків та ухвал. За чинним КПК України передбачено наступні види перегляду судових рішень:

- апеляційне провадження;
- касаційне провадження;
- провадження за нововиявленими або виключними обставинами.

Усі види перегляду судових є складовою частиною кримінального процесу, при цьому кожен з них являє собою самостійну стадію.

Процесуальні норми, що регулюють провадження в суді апеляційної інстанції зосереджені у главі 31 КПК України (ст.ст.392-423).

Поняття «апеляція» походить від латинського терміну «appellatio» – звернення і означає форму перегляду судового рішення вищою судовою інстанцією.

Апеляційне провадження – це стадія кримінального процесу, в якій суд вищого рівня розглядає за апеляціями судові рішення судів першої інстанції, які не набрали законної сили.

Учасники процесу можуть скористатися своїм правом подачі апеляції, а можуть і не скористатися ним. Це, так зване **диспозитивне право, не стосується прокурора**, який у силу принципу публічності зобов'язаний реагувати на кожний не обґрунтований і не законний, на його думку, вирок.

Уперше ця стадія кримінального процесу була уведена до КПК України 1960 року, із змінами та доповненнями у 2001 році. Новизна цієї стадії для українського процесу в тому, що апеляційний суд може винести новий вирок чи ухвалу, скасувавши повністю або частково судові рішення суду першої інстанції.

Стаття 392 КПК України передбачає, що в апеляційному порядку можуть бути оскаржені судові рішення, які були ухвалені судами першої інстанції і не набрали законної сили, а саме:

1. обвинувальні і виправдувальні вирокі, крім випадків, передбачених ст. 394 КПК України (вироки, постановлені в порядку спрощеного розгляду кримінальних проваджень);
2. ухвали про застосування чи незастосування примусових заходів виховного або медичного характеру;

3. інші ухвали у випадках, передбачених КПК України.

До інших ухвал, на які може бути подано апеляційну скаргу, належать ухвали:

- про закриття кримінального провадження (ст. 284 КПК України);
- про закриття кримінального провадження та звільнення особи від кримінальної відповідальності (ст. 288 КПК України);
- про роз'яснення судового рішення або відмову в його роз'ясненні (ст. 380 КПК України);
- про скасування вироку, яким була затверджена угода, або про відмову у скасуванні такого вироку (ст. 476 КПК України);
- про продовження, зміну, припинення застосування примусових заходів медичного характеру або відмову в цьому (ч. 1 ст. 516 КПК України);
- про вирішення питань, пов'язаних із виконанням вироку (ст. 539 КПК України);
- стосовно виконання вироку суду іноземної держави (ст. 603 КПК України);
- за результатами розгляду судом питання про приведення вироку суду іноземної держави у відповідність із законодавством України (ст. 610 КПК України).

У апеляційному порядку також можуть бути оскаржені **ухвали слідчого судді** у випадках, передбачених чинним КПК України. Зокрема:

- про відмову у наданні дозволу на затримання (ст. 309 КПК України);
- про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або відмову у його застосуванні (ст. 309 КПК України);
- про продовження строку тримання під вартою або відмову в його продовженні (ст. 309 КПК України);
- про застосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту або відмову у його застосуванні (ст. 309 КПК України);
- про продовження строку домашнього арешту або відмову в його продовженні (ст. 309 КПК України);
- про продовження строку тримання особи в приймальнику-розподільнику для дітей або відмову в його продовженні (ст. 309 КПК України);
- про направлення особи до медичного закладу для проведення психіатричної експертизи або відмову в такому направленні (ст. 309 КПК України);
- про арешт майна або відмову в ньому (ст. 309 КПК України);
- про тимчасовий доступ до речей і документів (ст. 309 КПК України);
- про відсторонення від посади або відмову в ньому (ст. 309 КПК України);
- про відмову в задоволенні скарги на постанову про закриття кримінального провадження, повернення скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого, прокурора або відмову у відкритті провадження по ній (ст.ст. 304, 309 КПК України);
- про застосування тимчасового арешту (ст. 583 КПК України);

- про застосування екстракційного арешту (ст. 584 КПК України);
- за результатами розгляду скарги на рішення про видачу особи (ст. 591 КПК України).

Значення цієї стадії в тому, що вона призначена для забезпечення охорони прав і законних інтересів учасників процесу, а також і в тому, що в ній здійснюється процесуальне керівництво за діяльністю судів нижчого рівня і виправляються помилки, які були допущені судом першої інстанції.

Апеляційну скаргу мають право подати:

- 1) обвинувачений, стосовно якого ухвалено обвинувальний вирок, його законний представник чи захисник – в частині, що стосується інтересів обвинуваченого;
- 2) обвинувачений, стосовно якого ухвалено виправдувальний вирок, його законний представник чи захисник – в частині мотивів і підстав виправдання;
- 3) підозрюваний, обвинувачений, його законний представник чи захисник;
- 4) законний представник, захисник неповнолітнього чи сам неповнолітній, щодо якого вирішувалося питання про застосування примусового заходу виховного характеру, – в частині, що стосується інтересів неповнолітнього;
- 5) законний представник та захисник особи, щодо якої вирішувалося питання про застосування примусових заходів медичного характеру;
- 6) прокурор;
- 7) потерпілий або його законний представник чи представник – у частині, що стосується інтересів потерпілого, але в межах вимог, заявлених ними в суді першої інстанції;
- 8) цивільний позивач, його представник або законний представник – у частині, що стосується вирішення цивільного позову;
- 9) цивільний відповідач або його представник - у частині, що стосується вирішення цивільного позову;
- 9¹) представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, – у частині, що стосується інтересів юридичної особи;
- 9²) фізична або юридична особа – у частині, що стосується її інтересів під час вирішення питання про долю речових доказів, документів, які були надані суду; третя особа - у частині, що стосується її інтересів під час вирішення питання про спеціальну конфіскацію;
- 9³) викривач – у частині, що стосується його інтересів під час вирішення питання виплати йому винагороди як викривачу;
- 10) інші особи у випадках, передбачених КПК України.

Відповідно до ст. 394 КПК України вирок суду першої інстанції, ухвалений за результатами **спрощеного** провадження **не може бути оскаржений** в апеляційному порядку з підстав розгляду провадження за відсутності учасників судового провадження, не дослідження доказів у судовому засіданні або з метою оспорити встановлені досудовим розслідуванням обставини.

Судове рішення суду першої інстанції не може бути оскаржене в

апеляційному порядку з підстав заперечення обставин, які ніким не оспорювалися під час судового розгляду і дослідження яких було визнано судом недоцільним.

Вирок суду першої інстанції **на підставі угоди про примирення між потерпілим та підозрюваним**, обвинуваченим може бути оскаржений в апеляційному порядку:

1) **обвинуваченим**, його захисником, законним представником виключно з підстав: призначення судом покарання, суворішого ніж узгоджене сторонами угоди; ухвалення вироку без його згоди на призначення покарання; невиконання судом вимог, в тому числі не роз'яснення йому наслідків укладення угоди;

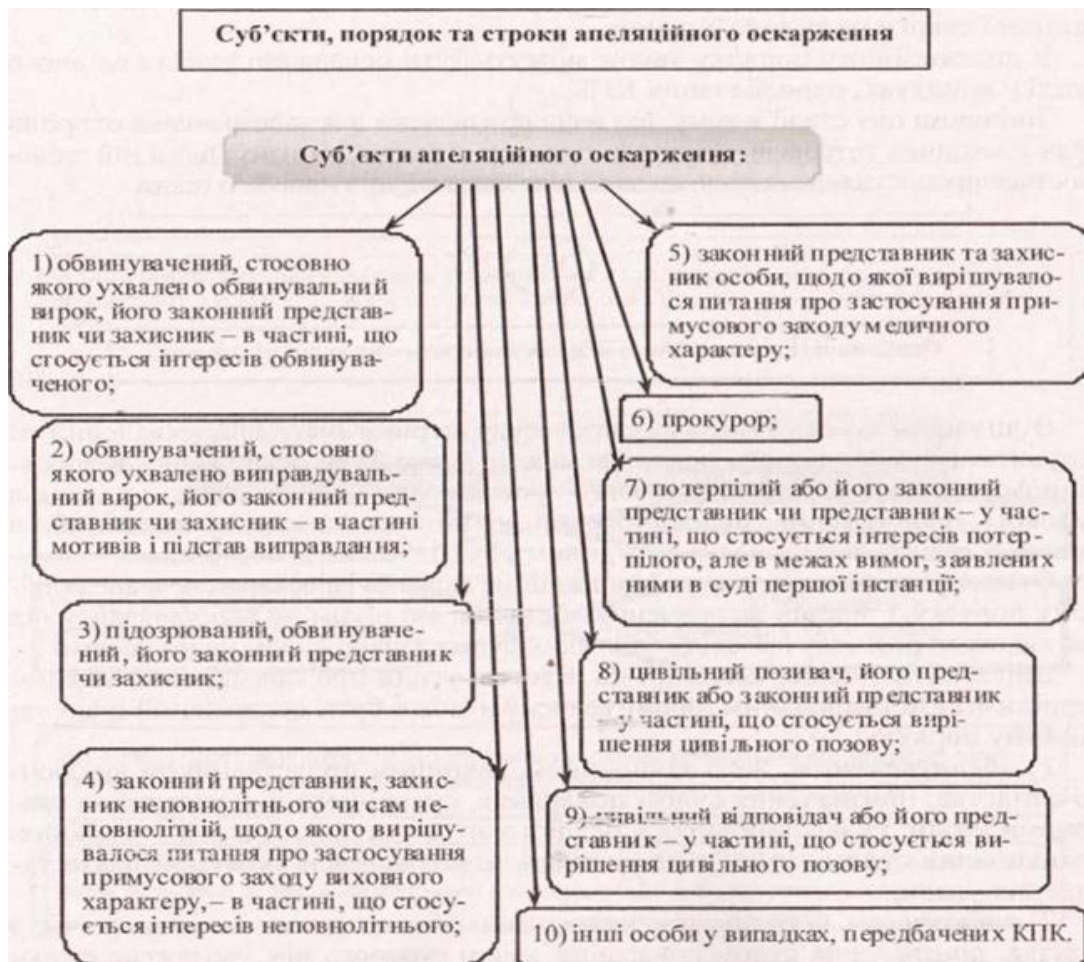
2) **потерпілим**, його представником, законним представником, виключно з підстав: призначення судом покарання, менш суворого ніж узгоджене сторонами угоди; ухвалення вироку без його згоди на призначення покарання; не роз'яснення йому наслідків укладення угоди; невиконання судом вимог;

3) **прокурором** виключно з підстав затвердження судом угоди у кримінальному провадженні, в якому угода не може бути укладена.

Вирок суду першої інстанції **на підставі угоди між прокурором та підозрюваним, обвинуваченим про визнання винуватості** може бути оскаржений:

1) **обвинуваченим**, його захисником, законним представником виключно з підстав: призначення судом покарання, суворішого ніж узгоджене сторонами угоди; ухвалення вироку без його згоди на призначення покарання; невиконання судом вимог, в тому числі не роз'яснення йому наслідків укладення угоди;

2) **прокурором** виключно з підстав: призначення судом покарання, менш суворого ніж узгоджене сторонами угоди; затвердження судом угоди у провадженні, в якому угода не може бути укладена.

Апеляційна скарга подається:

1. на судові рішення, ухвалені судом першої інстанції, – через суд, який ухвалив судові рішення;
2. на ухвали слідчого судді – безпосередньо до суду апеляційної інстанції.

Строки апеляційного оскарження:

1. на вирок або ухвалу про застосування чи незастосування примусових заходів виховного або медичного характеру – протягом **тридцяти днів з моменту їх проголошення**;
2. на інші ухвали суду першої інстанції – протягом **семи днів з дня її оголошення**;
3. на ухвалу слідчого судді – **протягом п'яти днів з дня її оголошення**.

Для особи, яка перебуває під вартою, строк подачі апеляційної скарги обчислюється з моменту вручення їй копії судового рішення. Якщо ухвалу суду або слідчого судді було постановлено без виклику особи, яка її оскаржує, а також якщо вирок було ухвалено без виклику особи, яка його оскаржує, то строк апеляційного оскарження для такої особи обчислюється з дня отримання нею копії судового рішення. Протягом строку апеляційного оскарження матеріали кримінального провадження ніким не можуть бути вилучені із суду. В цей строк суд зобов'язаний надати учасникам судового

провадження за їх клопотанням можливість ознайомитися з матеріалами кримінального провадження.

Вимоги до апеляційної скарги.

Зміст апеляційної скарги:

1. найменування суду апеляційної інстанції;
2. прізвище, ім'я, по батькові (найменування), місце проживання чи перебування особи, яка мод аг апеляційну скаргу, а також номер засобу зв'язку, адреса електронної пошти, якщо такі є;
3. судові рішення, яке оскаржується, і назва суду, який його ухвалив;
4. вимоги особи, яка подає апеляційну скаргу та їх обґрунтування із зазначенням того, у чому полягає незаконність чи необґрунтованість судового рішення;
5. клопотання особи, яка подає апеляційну скаргу, про дослідження доказів;
6. перелік матеріалів, які додаються.

Якщо особа не бажає брати участь у апеляційному розгляді, вона зазначає це у апеляційній скарзі. Якщо в апеляційній скарзі зазначаються обставини, які не були досліджені у суді першої інстанції, або докази, які не подавалися суду першої інстанції, то у ній зазначаються причини цього.

Апеляційна скарга підписується особою, яка її подає. Якщо апеляційну скаргу подає захисник, представник потерпілого, то до неї додаються оформлені належним чином документи, що підтверджують його повноваження відповідно до вимог КПК. До апеляційної скарги та доданих до неї письмових матеріалів надаються копії в кількості, необхідній для їх надіслання сторонам і іншим учасникам судового провадження, інтересів яких стосується апеляційна скарга. Цей обов'язок не поширюється на обвинуваченого, який знаходиться під домашнім арештом або тримається під вартою.

Розгляд справ за апеляцією

Відповідно до ст. 397 КПК суд першої інстанції через **три** дні після закінчення строку апеляційного оскарження судового рішення надсилає отримані апеляційні скарги разом із матеріалами кримінального провадження до суду апеляційної інстанції.

Апеляційні скарги, що надійшли після направлення матеріалів кримінального провадження до суду апеляційної інстанції, не пізніше наступного дня після їх надходження направляються до суду апеляційної інстанції. Апеляційна скарга, що надійшла до суду апеляційної інстанції, не пізніше наступного дня передається судді-доповідачу. Отримавши апеляційну скаргу на вирок чи ухвалу суду першої інстанції, суддя-доповідач протягом трьох днів перевіряє її відповідність вимогам і за відсутності перешкод постановляє ухвалу про відкриття апеляційного провадження.

Суддя-доповідач, встановивши, що апеляційну скаргу на вирок чи ухвалу суду першої інстанції подано без дотримання необхідних вимог,

постановляє ухвалу про залишення апеляційної скарги без руху, у якій зазначаються недоліки скарги і встановлюється достатній строк для їх усунення, який не може перевищувати п'ятнадцяти днів з дня отримання ухвали особою, яка подала апеляційну скаргу. Копія ухвали про залишення апеляційної скарги без руху невідкладно надсилається особі, яка подала апеляційну скаргу.

Якщо особа усунула недоліки апеляційної скарги у строк, встановлений суддею-доповідачем, вона вважається поданою у день первинного її подання до суду апеляційної інстанції. Протягом трьох днів після усунення недоліків апеляційної скарги і за відсутності перешкод суддя-доповідач постановляє ухвалу про відкриття апеляційного провадження.

Апеляційна скарга повертається, якщо:

- > особа не усунула недоліки апеляційної скарги, яку залишено без руху, в установлений строк;
- > апеляційну скаргу подала особа, яка не має права подавати апеляційну скаргу;
- > апеляційна скарга не підлягає розгляду у цьому суді апеляційної інстанції;
- > апеляційна скарга подана після закінчення строку апеляційного оскарження і особа, яка її подала, не порушує питання про поновлення цього строку або суд апеляційної інстанції за заявою особи не знайде підстав для його поновлення.

Суддя-доповідач відмовляє у відкритті провадження лише, якщо апеляційна скарга подана на судові рішення, яке не підлягає оскарженню в апеляційному порядку або судові рішення оскаржене виключно з підстав, з яких воно не може бути оскарженим.

Копія ухвали про повернення апеляційної скарги, відмову у відкритті провадження невідкладно надсилається особі, яка подала апеляційну скаргу, разом із апеляційною скаргою та усіма доданими до неї матеріалами. Ухвала про повернення апеляційної скарги або відмову у відкритті провадження може бути оскаржена в касаційному порядку. Залишення апеляційної скарги без руху або її повернення не позбавляють права повторного звернення до суду апеляційної інстанції у межах строку на апеляційне оскарження.

Наслідки подання апеляційної скарги. Подання апеляційної скарги на вирок або ухвалу суду зупиняє набрання ними законної сили та їх виконання, за деяким винятком. Подання апеляційної скарги на ухвалу слідчого судді зупиняє набрання нею законної сили, але не зупиняє її виконання, крім випадків, встановлених КПК України.

Суддя-доповідач протягом десяти днів після відкриття апеляційного провадження за скаргою на вирок або ухвалу суду першої інстанції:

- 1) надсилає копії ухвали про відкриття апеляційного провадження учасникам судового провадження разом із копіями апеляційних скарг, інформацією про їхні права та обов'язки і встановлює строк, протягом якого можуть бути подані заперечення на апеляційну скаргу;

2) пропонує учасникам судового провадження подати нові докази, на які вони посилаються, або витребує їх за клопотанням особи, яка подала апеляційну скаргу;

3) вирішує інші клопотання, в тому числі щодо обрання, зміни або скасування запобіжного заходу;

4) вирішує інші питання, необхідні для апеляційного розгляду.

Усі судові рішення судді-доповідача під час підготовки до апеляційного розгляду викладаються у формі ухвали. Копії ухвал надсилаються учасникам судового провадження.

Після закінчення підготовки до апеляційного розгляду суддя-доповідач постановляє ухвалу про закінчення підготовки та призначення апеляційного розгляду.

Обвинувачений підлягає обов'язковому виклику в судове засідання для участі в апеляційному розгляді, якщо в апеляційній скарзі ставиться питання про погіршення його становища або якщо суд визнає обов'язковою його участь, а обвинувачений, що утримується під вартою, - також у випадках, коли про це надійшло його клопотання.

Заперечення на апеляційну скаргу.

Учасники провадження мають право подати до суду апеляційної інстанції заперечення на апеляційну скаргу на вирок чи ухвалу суду першої інстанції в письмовій формі протягом встановленого судом апеляційної інстанції строку.

Зміст заперечення:

1. найменування суду апеляційної інстанції;
2. прізвище, ім'я, по батькові (найменування), місце проживання чи перебування особи, яка подає апеляційну скаргу, а також номер засобу зв'язку, адреса електронної пошти;
3. судові рішення, яке оскаржується, і назва суду, який його ухвалив;
4. номер кримінального провадження в суді апеляційної інстанції, якщо він повідомлений судом апеляційної інстанції;
5. обґрунтування заперечень щодо змісту і вимог апеляційної скарги;
6. у разі необхідності - клопотання особи, яка подає заперечення на апеляційну скаргу;
7. перелік матеріалів які додаються.

У запереченні на апеляційну скаргу зазначається, чи бажає особа взяти участь в апеляційному розгляді. Заперечення на апеляційну скаргу підписується особою, яка його подає. Особа, яка подала апеляційну скаргу, має право відмовитися від неї до закінчення апеляційного розгляду. Захисник підозрюваного, обвинуваченого, представник потерпілого можуть відмовитися від апеляційної скарги тільки за згодою підозрюваного, обвинуваченого чи потерпілого.

Якщо вирок або ухвала суду першої інстанції не були оскаржені іншими особами або в разі відсутності заперечень інших осіб, які подали апеляційну скаргу, проти закриття провадження у зв'язку з відмовою від

апеляційної скарги, суд апеляційної інстанції своєю ухвалою **закриває апеляційне провадження**.

До початку апеляційного розгляду особа, яка подала апеляційну скаргу, має право змінити та доповнити її. У такому разі суд апеляційної інстанції за клопотанням осіб, які беруть участь в апеляційному розгляді, надає їм час, необхідний для вивчення зміненої апеляційної скарги і подання заперечень на неї.

Внесення до апеляційної скарги змін, які тягнуть за собою **погіршення** стану обвинуваченого, за межами строків на апеляційне оскарження **не допускається**. Суд апеляційної інстанції переглядає судові рішення суду першої інстанції в межах апеляційної скарги.

Суд апеляційної інстанції *вправі* **вийти за межі апеляційних вимог**, якщо цим не погіршується стан обвинуваченого, особи, щодо якої вирішувалося питання про застосування примусового заходу медичного або виховного характеру. Якщо розгляд апеляційної скарги дає підстави для прийняття рішення на користь осіб, в інтересах яких апеляційні скарги не надійшли, суд апеляційної інстанції зобов'язаний прийняти таке рішення.

За клопотанням учасників судового провадження суд апеляційної інстанції зобов'язаний повторно дослідити обставини, встановлені під час кримінального провадження, за умови, що вони досліджені судом першої інстанції не повністю або з порушеннями, та може дослідити докази, які не досліджувалися судом першої інстанції, виключно якщо про дослідження таких доказів учасники судового провадження заявляли клопотання під час розгляду в суді першої інстанції або якщо вони стали відомі після ухвалення судового рішення, що оскаржується. Суд апеляційної інстанції не має права розглядати обвинувачення, що не було висунуте в суді першої інстанції. Апеляційний розгляд здійснюється згідно з правилами судового розгляду в суді першої інстанції з урахуванням деяких особливостей.

Суддя-доповідач доповідає зміст оскарженого судового рішення, доводи учасників судового провадження, викладені в апеляційних скаргах та запереченнях, і з'ясовує, чи підтримують свої апеляційні скарги особи, які їх подали.

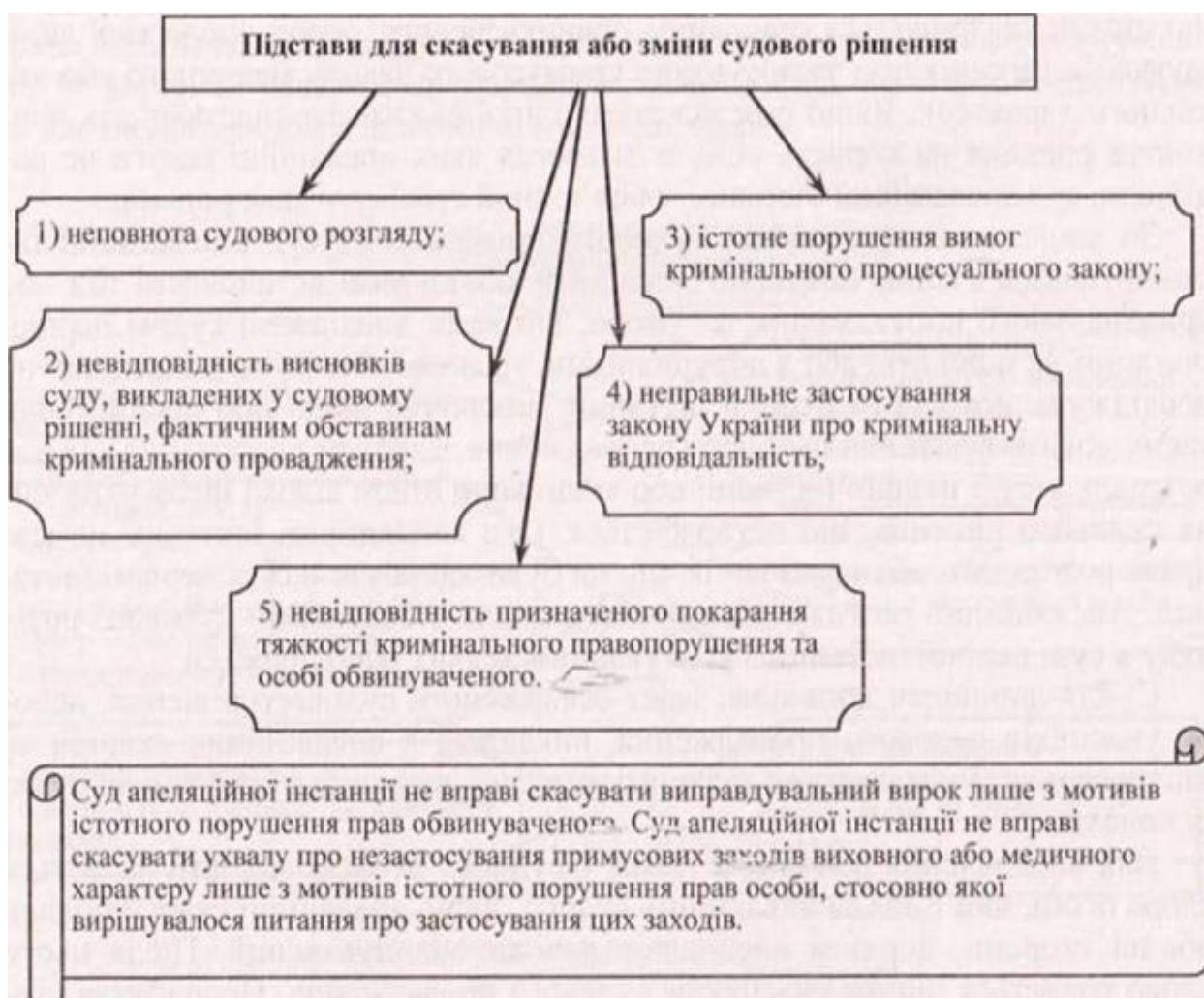
Для висловлення доводів, а також у судових дебатах першій надається слово особі, яка подала апеляційну скаргу. Якщо апеляційні скарги подали обидві сторони, першим висловлює доводи обвинувачений. Після цього слово надається іншим учасникам судового провадження. Неприбуття сторін або інших учасників кримінального провадження не перешкоджає проведенню розгляду, якщо такі особи були належним чином повідомлені про дату, час і місце апеляційного розгляду та не повідомили про поважні причини свого неприбуття. Якщо для участі в розгляді в судове засідання не **прибули учасники** кримінального провадження, участь яких рішенням суду апеляційної інстанції є обов'язковою, апеляційний розгляд **відкладається**.

Перед виходом суду до нарадчої кімнати для ухвалення судового рішення щодо законності та обґрунтованості вироку суду першої інстанції обвинуваченому, який брав участь в апеляційному розгляді, надається

останнє слово.

Суд апеляційної інстанції має право ухвалити судове рішення за результатами письмового провадження, якщо всі учасники судового провадження заявили клопотання про здійснення провадження за їхньої відсутності. Якщо під час письмового провадження суд апеляційної інстанції дійде висновку про те, що необхідно провести апеляційний розгляд, він призначає такий розгляд.

Якщо проводилося письмове апеляційне провадження, то копія судового рішення апеляційної інстанції надсилається учасникам судового провадження протягом трьох днів з моменту його підписання.

Неповнота судового розгляду.

Неповним визнається судовий розгляд, під час якого залишилися недослідженими обставини, з'ясування яких може мати істотне значення для ухвалення законного, обґрунтованого та справедливого судового рішення, зокрема, у разі якщо:

- судом були відхилені клопотання учасників судового провадження про допит певних осіб, дослідження доказів або вчинення інших процесуальних дій для підтвердження чи спростування обставин, з'ясування

яких може мати істотне значення для ухвалення законного, обґрунтованого та справедливого судового рішення;

- необхідність дослідження тієї чи іншої підстави впливає з нових даних, встановлених при розгляді справи в суді апеляційної інстанції.

Невідповідність висновків суду першої інстанції фактичним обставинам кримінального провадження.

Судове рішення вважається таким, що не відповідає фактичним обставинам кримінального провадження, якщо:

- висновки суду не підтверджуються доказами, дослідженими під час судового розгляду;

- суд не взяв до уваги докази, які могли істотно вплинути на його висновки;

- за наявності суперечливих доказів, які мають істотне значення для висновків суду, у судовому рішенні не зазначено, чому суд взяв до уваги одні докази і відкинув інші;

- висновки суду, викладені у судовому рішенні, містять істотні суперечності.

Вирок, ухвала із зазначених підстав підлягають скасуванню чи зміні лише тоді, коли невідповідність висновків суду фактичним обставинам кримінального провадження вплинула чи могла вплинути на вирішення питання про винуватість або невинуватість обвинуваченого, на правильність застосування закону України про кримінальну відповідальність, на визначення міри покарання або застосування примусових заходів виховного чи медичного характеру.

Істотні порушення вимог кримінального процесуального законодавства України.

Істотними порушеннями вимог кримінального процесуального законодавства України є такі порушення, які перешкодили чи могли перешкодити суду ухвалити законне, обґрунтоване та справедливе судове рішення.

Судове рішення у будь-якому разі **підлягає скасуванню**, якщо:

- за наявності підстав для закриття судом провадження в кримінальній справі його не було закрито;

- судове рішення ухвалено незаконним складом суду;

- судове провадження здійснене у відсутності обвинуваченого або прокурора, крім деяких випадків;

- судове провадження здійснене у відсутності захисника, коли його участь є обов'язковою;

- судове провадження здійснене у відсутності потерпілого, належним чином не повідомленого про дату, час і місце судового засідання;

- порушено правила підсудності;

- у матеріалах провадження відсутній журнал судового засідання або відсутній технічний носій інформації, на якому зафіксовано судове провадження в суді першої інстанції.

Неправильне застосування закону України про кримінальну

відповідальність.

Неправильним застосуванням закону України про кримінальну відповідальність, що тягне за собою скасування або зміну судового рішення, є:

- незастосування судом закону, який підлягає застосуванню;
- застосування закону, який не підлягає застосуванню;
- неправильне тлумачення закону, яке суперечить його точному змісту;
- призначення більш суворого покарання, ніж передбачено відповідною статтею закону України про кримінальну відповідальність.

Невідповідність призначеного судом покарання ступеню тяжкості кримінального правопорушення та особі обвинуваченого.

Невідповідним ступеню тяжкості кримінального правопорушення та особі обвинуваченого визнається таке покарання, яке хоч і не виходить за межі, встановлені відповідною статтею закону України про кримінальну відповідальність, але за своїм видом чи розміром є явно несправедливим як через м'якість, так і через суворість.

Суд апеляційної інстанції скасовує вирок чи ухвалу суду і призначає новий розгляд у суді першої інстанції, якщо:

- 1) встановлені порушення, передбачені законодавством;
- 2) в ухваленні судового рішення брав участь суддя, якому було заявлено відвід на підставі обставин, які очевидно викликали сумнів у неупередженості судді, і заяву про його відвід визнано судом апеляційної інстанції обґрунтованою;
- 3) судові рішення ухвалено чи підписано не тим складом суду, який здійснював судовий розгляд.

Призначаючи новий розгляд у суді першої інстанції, суд апеляційної інстанції не має права вирішувати наперед питання про доведеність чи недоведеність обвинувачення, достовірність або недостовірність доказів, переваги одних доказів над іншими, застосування судом першої інстанції того чи іншого закону України про кримінальну відповідальність та покарання. Висновки і мотиви, з яких скасовані судові рішення, є обов'язковими для суду першої інстанції при новому розгляді.

Після скасування судом апеляційної інстанції вироку або ухвали про закриття кримінального провадження чи про застосування, незастосування примусових заходів виховного або медичного характеру суд першої інстанції здійснює судові провадження в іншому складі суду

При новому розгляді в суді першої інстанції допускається застосування закону про більш тяжке кримінальне правопорушення та посилення покарання тільки за умови, якщо вирок було скасовано за апеляційною скаргою прокурора або потерпілого чи його представника у зв'язку з необхідністю застосування закону про більш тяжке кримінальне правопорушення або посилення покарання.

При новому розгляді в суді першої інстанції питання про застосування примусових заходів виховного або медичного характеру правова кваліфікація діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність, як

більш тяжкого допускається за умови, якщо на цій підставі було подано апеляційну скаргу прокурором чи потерпілим або його представником.

Результати розгляду справ в апеляційному провадженні

Суд апеляційної інстанції має право:

- 1) залишити вирок або ухвалу без змін;
- 2) змінити вирок або ухвалу;
- 3) скасувати вирок повністю чи частково та ухвалити новий вирок;
- 4) скасувати ухвалу повністю чи частково ухвалити нову ухвалу;
- 5) скасувати вирок або ухвалу і закрити кримінальне провадження;
- 6) скасувати вирок і ухвалу і призначити новий розгляд у суді першої інстанції.

За наслідками апеляційною розгляду за скаргою **на вирок суду на підставі угоди** суд апеляційної інстанції має право також скасувати вирок і направити кримінальне провадження:

1) до суду першої інстанції для проведення судовою провадження у загальному порядку, якщо угода була укладена під час судового провадження;

2) до органу досудового розслідування для здійснення досудового розслідування в загальному порядку, якщо угода була укладена під час досудового розслідування. За наслідками апеляційного розгляду за скаргою на ухвали слідчого судді суд апеляційної інстанції має право:

- 1) залишити ухвалу без змін;
- 2) скасувати ухвалу і постановити нову ухвалу.

5. Суть, завдання та основні риси касаційного провадження. Судові рішення, які можуть бути оскаржені в касаційному порядку. Право на касаційне оскарження, процесуальний порядок і строки касаційного оскарження. Суть, завдання та основні риси касаційного провадження. Вимоги до касаційної скарги. Залишення касаційної скарги без руху або її повернення. Межі перегляду судом касаційної інстанції. Касаційний розгляд. Повноваження суду касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги. Підстави для скасування або зміни судового рішення судом касаційної інстанції.

Провадження в суді касаційної інстанції – це стадія кримінального провадження, яка являє собою врегульовану чинним кримінальним процесуальним законодавством України діяльність суду касаційної інстанції з перегляду (перевірки) за касаційними скаргами учасників кримінального провадження рішень суду першої інстанції після їх перегляду в апеляційному порядку, а також судових рішень суду апеляційної інстанції, постановлених щодо зазначених судових рішень суду першої інстанції.

Основними рисами касаційного перегляду судових рішень є:

- 1) свобода оскарження - кожний суб'єкт, якому за законом надано право подання касаційної скарги, може скористатися цим правом (ст. 425 КПК); 2) специфічність предмета оскарження – оскарженню підлягають рішення судів першої інстанції після їх перегляду судом апеляційної інстанції та рішення

судів апеляційної інстанції, які постановлені ними за результатами розгляду апеляційних скарг на рішення суду першої інстанції (тобто судові рішення, які набули законної сили) (ст. 424 КПК); 3) дія правила про недопустимість погіршення правового становища виправданого та засудженого (ст. 437 КПК); 4) ревізійні начала перевірки судом касаційної інстанції кримінального провадження, які полягають у тому, що суд касаційної інстанції перевіряє правильність застосування судами першої та апеляційної інстанцій норм матеріального чи процесуального права, а також обґрунтованість їх правової оцінки обставин лише у межах касаційної скарги. Разом з тим якщо задоволення скарги дає підстави для прийняття рішення на користь інших засуджених, від яких не надійшли скарги, суд касаційної інстанції зобов'язаний прийняти таке рішення (ст. 433 КПК); 5) за результатами розгляду касаційної скарги суд касаційної інстанції може постановити лише одне із чотирьох рішень, передбачених ст. 436 КПК.

На відміну від кримінального провадження у суді першої та апеляційної інстанцій, суд касаційної інстанції обмежений у встановленні фактичних обставин справи, оскільки не наділений правом досліджувати докази, встановлювати та визнавати доведеними обставини, що не були досліджені в оскарженому судовому рішенні, вирішувати питання про достовірність того чи іншого доказу, а також не наділений правом ухвалення нового вироку

Завдання провадження в суді касаційної інстанції: 1) забезпечення реалізації права кожного на справедливий суд; 2) перевірка законності й обґрунтованості судових рішень першої чи апеляційної інстанції, які оскаржуються; 3) виправлення помилок, допущених при застосуванні норм матеріального чи процесуального права, якщо такі мали місце, без погіршення правового становища засудженого (виправданого); 4) недопущення виконання незаконних і необґрунтованих судових рішень з метою дотримання прав і законних інтересів засудженого (виправданого), потерпілого, цивільного позивача і цивільного відповідача, а також публічних інтересів; 5) здійснення процесуального контролю за діяльністю судів першої та апеляційної інстанцій; 6) формування судової практики для забезпечення однакового застосування закону.

Судові рішення, які можуть бути оскаржені в касаційному порядку. Право на касаційне оскарження, процесуальний порядок і строки касаційного оскарження.

У касаційному порядку можуть бути оскаржені вирoki та ухвали про застосування або відмову у застосуванні примусових заходів медичного чи виховного характеру суду першої інстанції після їх перегляду в апеляційному порядку, а також судові рішення суду апеляційної інстанції, постановлені щодо зазначених судових рішень суду першої інстанції.

Ухвали суду першої інстанції після їх перегляду в апеляційному порядку, а також ухвали суду апеляційної інстанції можуть бути оскаржені в касаційному порядку, якщо вони перешкоджають подальшому кримінальному провадженню, крім випадків, передбачених КПК.

Заперечення проти інших ухвал можуть бути включені до касаційної скарги на судові рішення, ухвалені за наслідками апеляційного провадження.

Вирок суду першої інстанції на підставі угоди після його перегляду в апеляційному порядку, а також судові рішення суду апеляційної інстанції за результатами розгляду апеляційної скарги на такий вирок можуть бути оскаржені в касаційному порядку:

1) засудженим, його захисником, законним представником виключно з підстав: призначення судом покарання, суворішого, ніж узгоджене сторонами угоди; ухвалення вироку без згоди засудженого на призначення покарання; невиконання судом вимог, встановлених [частинами четвертою - сьомою статті 474](#) КПК, у тому числі не роз'яснення засудженому наслідків укладення угоди;

2) потерпілим, його представником, законним представником виключно з підстав: призначення судом покарання менш суворого, ніж узгоджене сторонами угоди; ухвалення вироку без згоди потерпілого на призначення покарання; невиконання судом вимог, встановлених [частинами шостою](#) чи [сьомою статті 474](#) КПК; не роз'яснення потерпілому наслідків укладення угоди;

3) прокурором виключно з підстав: призначення судом покарання менш суворого, ніж узгоджене сторонами угоди; затвердження судом угоди у провадженні, в якому згідно з [частиною четвертою статті 469](#) КПК угода не може бути укладена.

Ухвала слідчого судді після її перегляду в апеляційному порядку, а також ухвала суду апеляційної інстанції за результатами розгляду апеляційної скарги на таку ухвалу оскарженню в касаційному порядку не підлягають.

Учасниками касаційного провадження є сторони кримінального провадження, потерпілий, його представник та законний представник, цивільний позивач, його представник та законний представник, цивільний відповідач та його представник, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, третя особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт, а також інші особи, за клопотанням або скаргою яких у випадках, передбачених КПК України, здійснюється судові провадження.

Межі касаційного оскарження та вичерпний перелік осіб, які наділені правом подати касаційну скаргу, передбачені у ст. 425 КПК.

До таких осіб належать: 1) засуджений, його законний представник чи захисник – у частині, що стосується інтересів засудженого; 2) виправданий, його законний представник чи захисник – у частині мотивів і підстав виправдання; 3) підозрюваний, обвинувачений, його законний представник чи захисник; 4) законний представник, захисник неповнолітнього чи сам неповнолітній, щодо якого вирішувалося питання про застосування примусових заходів виховного характеру, – в частині, що стосується інтересів неповнолітнього; 5) законний представник чи захисник особи, щодо якої вирішувалося питання про застосування примусових заходів медичного характеру; 6) прокурор; 7) потерпілий або його законний представник чи

представник – у частині, що стосується інтересів потерпілого, але в межах вимог, заявлених ними в суді першої інстанції; 8) цивільний позивач, його представник або законний представник – у частині, що стосується вирішення цивільного позову; 9) цивільний відповідач або його представник – у частині, що стосується вирішення цивільного позову; 10) представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, – у частині, що стосується інтересів юридичної особи.

Учасники касаційного провадження, крім права подати касаційну скаргу, мають також право із дотриманням порядку та строків відмовитись від неї, змінити чи доповнити її (ст. 432 КПК); подати свої заперечення на касаційні скарги, подані іншими учасниками судового розгляду (ст. 425 КПК); та інші права та обов'язки, передбачені КПК України.

Касаційна скарга подається в письмовій формі безпосередньо до суду касаційної інстанції. Вона має бути підписаною особою, яка її подає. Якщо касаційну скаргу подає захисник, представник потерпілого, до неї додаються оформлені належним чином документи, що підтверджують його повноваження відповідно до вимог КПК.

Строк для подачі касаційної скарги – протягом 3 місяців з дня проголошення судового рішення судом апеляційної інстанції, а засудженим, який тримається під вартою, – в той самий строк з дня вручення йому копії судового рішення. Якщо особа подала касаційну скаргу після закінчення строку на касаційне оскарження без клопотання про його поновлення або у поновленні строку судом касаційної інстанції відмовлено (в разі невизнання причини пропущення строку на касаційне оскарження поважними), така касаційна скарга разом із доданими до неї матеріалами відповідно до п. 3 ч. 3 ст. 429 КПК підлягає поверненню скаржникові.

Вимоги до касаційної скарги. Залишення касаційної скарги без руху або її повернення.

Касаційна скарга подається в письмовій формі.

У касаційній скарзі зазначаються:

- 1) найменування суду касаційної інстанції;
- 2) прізвище, ім'я, по батькові (найменування), поштова адреса особи, яка подає касаційну скаргу, а також номер засобу зв'язку, адреса електронної пошти, якщо такі є;
- 3) судові рішення, що оскаржується;
- 4) обґрунтування вимог особи, яка подала касаційну скаргу, із зазначенням того, у чому полягає незаконність чи необґрунтованість судового рішення;
- 5) вимоги особи, яка подає касаційну скаргу, до суду касаційної інстанції;
- 6) перелік матеріалів, які додаються.

Якщо особа не бажає брати участі у касаційному розгляді, вона зазначає це в касаційній скарзі.

Касаційна скарга підписується особою, яка її подає. Якщо касаційну

скаргу подає захисник, представник потерпілого, до неї додаються оформлені належним чином документи, що підтверджують його повноваження відповідно до вимог цього Кодексу.

До касаційної скарги додаються копії судових рішень, які оскаржуються.

До касаційної скарги додаються її копії з додатками в кількості, необхідній для надіслання сторонам кримінального провадження і учасникам судового провадження. Ця вимога не поширюється на засудженого, який тримається під вартою.

Залишення касаційної скарги без руху або її повернення:

Суд касаційної інстанції, встановивши, що касаційну скаргу подано без додержання вимог, передбачених [статтею 427](#) КПК, постановляє ухвалу про залишення касаційної скарги без руху, в якій зазначаються недоліки касаційної скарги і встановлюється строк, необхідний для їх усунення, що не може перевищувати п'ятнадцяти днів з дня отримання ухвали особою, яка подала касаційну скаргу.

Копія ухвали про залишення касаційної скарги без руху невідкладно надсилається особі, яка подала касаційну скаргу.

Якщо особа усунула недоліки касаційної скарги у строк, встановлений судом, вона вважається поданою у день первинного її подання до суду касаційної інстанції. Протягом п'яти днів після усунення недоліків касаційної скарги чи закінчення строку, встановленого для усунення недоліків касаційної скарги, суд касаційної інстанції вирішує питання про відкриття касаційного провадження.

Касаційна скарга повертається, якщо:

- 1) особа не усунула недоліки касаційної скарги, яку залишено без руху, в установлений строк;
- 2) її подала особа, яка не має права подавати касаційну скаргу;
- 3) вона подана після закінчення строку касаційного оскарження і особа, яка її подала, не порушує питання про поновлення цього строку або суд касаційної інстанції за заявою такої особи не знайшов підстав для його поновлення.

Копія ухвали про повернення касаційної скарги невідкладно надсилається особі, яка подала касаційну скаргу, разом з касаційною скаргою та усіма доданими до неї матеріалами.

Залишення касаційної скарги без руху або її повернення не позбавляє права повторного звернення до суду касаційної інстанції в порядку, передбаченому цим Кодексом, у межах строку на касаційне оскарження.

Межі перегляду судом касаційної інстанції. Касаційний розгляд.

Суд касаційної інстанції перевіряє правильність застосування судами першої та апеляційної інстанцій норм матеріального та процесуального права, правової оцінки обставин і не має права досліджувати докази, встановлювати та визнавати доведеними обставини, що не були встановлені в оскарженому судовому рішенні, вирішувати питання про достовірність того чи іншого доказу.

Суд касаційної інстанції переглядає судові рішення судів першої та апеляційної інстанцій у межах касаційної скарги. Суд касаційної інстанції вправі вийти за межі касаційних вимог, якщо цим не погіршується становище засудженого, виправданого чи особи, стосовно якої вирішувалося питання про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру. Якщо задоволення скарги дає підстави для прийняття рішення на користь інших засуджених, від яких не надійшли скарги, суд касаційної інстанції зобов'язаний прийняти таке рішення.

Касаційний розгляд:

Касаційний розгляд здійснюється згідно з правилами розгляду в суді апеляційної інстанції з урахуванням особливостей, передбачених главою 32 КПК України.

Після виконання дій, передбачених [статтями 342-345](#) КПК, і вирішення клопотань учасників судового провадження суддя-доповідач доповідає в необхідному обсязі зміст судових рішень, що оскаржуються, касаційної скарги та заперечень на неї.

Сторони кримінального провадження та інші учасники судового провадження висловлюють свої доводи. Першою висловлює доводи особа, яка подала касаційну скаргу. Якщо касаційні скарги подали обидві сторони кримінального провадження, першими висловлюють доводи учасники судового провадження зі сторони захисту. За ними висловлюють доводи інші учасники судового провадження. Суд має право обмежити тривалість висловлення доводів, встановивши для всіх учасників судового провадження однаковий проміжок часу, про що оголошується на початку судового засідання.

Неприбуття сторін або інших учасників кримінального провадження не перешкоджає проведенню розгляду, якщо такі особи були належним чином повідомлені про дату, час і місце касаційного розгляду та не повідомили про поважні причини свого неприбуття. Якщо для участі в розгляді в судове засідання не прибули учасники кримінального провадження, участь яких згідно з вимогами цього Кодексу або рішенням суду касаційної інстанції є обов'язковою, касаційний розгляд відкладається.

Після закінчення касаційного розгляду колегія суддів виходить до нарадчої кімнати для ухвалення судового рішення.

Повноваження суду касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги.

Суд касаційної інстанції відкриває касаційне провадження протягом 5 днів з дня надходження касаційної скарги, якщо немає підстав для залишення касаційної скарги без руху, повернення касаційної скарги або відмови у відкритті касаційного провадження. Протягом десяти днів після відкриття касаційного провадження суддя – доповідач без виклику сторін кримінального провадження: 1) надсилає копії ухвали про відкриття касаційного провадження учасникам судового провадження разом з копіями касаційних скарг, інформацією про їхні права та обов'язки і встановлює строк, протягом якого можуть бути подані заперечення на касаційну скаргу;

2) витребує матеріали кримінального провадження; 3) вирішує заявлені клопотання; 4) вирішує питання про зупинення виконання судових рішень, які оскаржуються; 5) вирішує інші питання, необхідні для касаційного розгляду.

Повноваження суду касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги:

Суд касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги має право:

- 1) залишити судові рішення без зміни, а касаційну скаргу - без задоволення;
- 2) скасувати судові рішення і призначити новий розгляд у суді першої чи апеляційної інстанції;
- 3) скасувати судові рішення і закрити кримінальне провадження;
- 4) змінити судові рішення.

Недопустимість погіршення правового становища виправданого та засудженого:

Суд касаційної інстанції не має права застосувати закон про більш тяжке кримінальне правопорушення чи суворіше покарання.

Обвинувальний вирок, ухвалений судом першої чи апеляційної інстанції, ухвалу суду апеляційної інстанції щодо вироку суду першої інстанції може бути скасовано у зв'язку з необхідністю застосувати закон про більш тяжке кримінальне правопорушення чи суворіше покарання або в інший спосіб погіршити становище засудженого лише у разі, якщо з цих підстав касаційну скаргу подав прокурор, потерпілий чи його представник.

Виправдувальний вирок, ухвалений судом першої чи апеляційної інстанції, ухвалу суду апеляційної інстанції щодо вироку суду першої інстанції може бути скасовано не інакше як на підставі касаційної скарги прокурора, потерпілого чи його представника, а також на підставі касаційної скарги виправданого з мотивів його виправдання.

Підстави для скасування або зміни судового рішення судом касаційної інстанції.

Підставами для скасування або зміни судових рішень при розгляді справи в суді касаційної інстанції відповідно до ст. 438 КПК є:

- 1) істотне порушення вимог кримінального процесуального закону;
- 2) неправильне застосування закону України про кримінальну відповідальність;
- 3) невідповідність призначеного покарання тяжкості кримінального правопорушення та особі засудженого.

Суд касаційної інстанції не вправі скасувати виправдувальний вирок, ухвалу про відмову у застосуванні примусових заходів медичного або виховного характеру, ухвалу про закриття кримінального провадження лише з мотивів істотного порушення прав обвинуваченого або особи, стосовно якої вирішувалося питання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру.

Допущення судом першої чи апеляційної інстанції істотних порушень

прав обвинуваченого або особи, стосовно якої вирішувалося питання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру (наприклад, судове провадження проведене за відсутності захисника, хоча обвинувачений заявляв клопотання про його призначення (участь), або за відсутності обвинуваченого), не можуть бути підставою для скасування судом касаційної інстанції виправдувального

вироку, ухвали про відмову у застосуванні примусових заходів медичного або виховного характеру, ухвали про закриття кримінального провадження (крім випадку, якщо ухвала про закриття кримінального провадження була постановлена у зв'язку зі звільненням особи від кримінальної відповідальності за наявності її заперечень проти цього).

Підстави та порядок передачі кримінального провадження на розгляд палати, об'єднаної або Великої Палати Верховного Суду.

Відповідно до ст. 434-1 КПК України «Підстави для передачі кримінального провадження на розгляд палати, об'єднаної або Великої Палати Верховного Суду», суд, який розглядає кримінальне провадження в касаційному порядку у складі колегії суддів, передає таке кримінальне провадження на розгляд палати, до якої входить така колегія, якщо ця колегія вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі колегії суддів з цієї палати або у складі такої палати. Суд, який розглядає кримінальне провадження в касаційному порядку у складі колегії суддів або палати, передає таке кримінальне провадження на розгляд об'єднаної палати, якщо ця колегія або палата вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі колегії суддів з іншої палати або у складі іншої палати чи іншої об'єднаної палати.

Суд, який розглядає кримінальне провадження в касаційному порядку у складі колегії суддів, палати або об'єднаної палати, передає таке кримінальне провадження на розгляд Великої Палати Верховного Суду, якщо така колегія (палата, об'єднана палата) вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі колегії суддів (палати, об'єднаної палати) іншого касаційного суду.

Суд, який розглядає кримінальне провадження в касаційному порядку у складі колегії суддів, палати або об'єднаної палати, передає таке кримінальне провадження на розгляд Великої Палати Верховного Суду, якщо така колегія суддів (палата, об'єднана палата) вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати.

Суд, який розглядає кримінальне провадження в касаційному порядку у складі колегії або палати, має право передати таке кримінальне провадження на розгляд Великої Палати Верховного Суду, якщо дійде висновку, що справа містить виключну правову проблему і така передача необхідна для

забезпечення розвитку права та формування єдиної правозастосовчої практики.

Питання про передачу кримінального провадження на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду вирішується судом за власною ініціативою або за клопотанням учасника справи.

Питання про передачу кримінального провадження на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду вирішується більшістю від складу, що його розглядає.

Питання про передачу кримінального провадження на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду може бути вирішене до прийняття постанови судом касаційної інстанції.

Про передачу кримінального провадження на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду суд постановляє ухвалу з викладенням мотивів необхідності відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у рішенні, визначеному ч.ч. 1,4 ст. 434-1 КПК України, або із обґрунтуванням підстав, визначених ч. 5 ст. 434-1 КПК України.

Суддя, не згодний з рішенням про передачу (відмову у передачі) кримінального провадження на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду, письмово викладає свою окрему думку в ухвалі про передачу кримінального провадження на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати або в постанові, прийнятій за результатами касаційного розгляду.

Якщо Велика Палата Верховного Суду дійде висновку про відсутність підстав для передачі кримінального провадження на її розгляд, таке кримінальне провадження повертається відповідній колегії (палаті, об'єднаній палаті) для подальшого розгляду, про що постановляється ухвала. Кримінальне провадження, повернуте на розгляд колегії (палати, об'єднаної палати) не може бути передано повторно на розгляд Великої Палати Верховного Суду.

Після передачі кримінального провадження на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду визначений у ньому суддя доповідач у разі необхідності звертається до відповідних фахівців Науково консультативної ради при Верховному Суді стосовно підготовки наукового висновку щодо застосування норми права, питання щодо якого стало підставою для передачі справи на розгляд Великої Палати Верховного Суду, крім випадків, коли висновок щодо застосування цієї норми у подібних правовідносинах був раніше отриманий Верховним Судом.

Судові рішення суду касаційної інстанції.

Суд касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги по суті ухвалює судові рішення у формі постанов.

Процедурні питання, пов'язані з рухом кримінального провадження, клопотання та заяви учасників справи, питання про відкладення розгляду кримінального провадження, оголошення перерви, зупинення кримінального провадження, а також в інших випадках, передбачених КПК України,

вирішуються судом касаційної інстанції шляхом постановлення ухвал в порядку, визначеному КПК для постановлення ухвал суду першої інстанції з урахуванням особливостей, передбачених [главою 32](#) КПК.

Постанова або ухвала суду касаційної інстанції оформлюється суддею-доповідачем (іншим суддею, якщо суддя-доповідач не згодний з постановою/ухвалою) і підписується всім складом суду, який розглядав кримінальне провадження, якщо інше не передбачено КПК України.

Судові рішення суду касаційної інстанції ухвалюються, проголошуються, видаються, роз'яснюються або надсилаються учасникам судового провадження в порядку, передбаченому [ст.ст. 368–380](#) КПК України.

Постанова суду касаційної інстанції складається з:

1) вступної частини із зазначенням:

дати і місця її прийняття;
найменування суду касаційної інстанції, прізвищ та ініціалів суддів і секретаря судового засідання;
найменування (номера) кримінального провадження;
прізвища, ім'я і по батькові обвинуваченого, засудженого, року, місяця і дня його народження, місця народження і місця проживання;
закону України про кримінальну відповідальність, що передбачає кримінальне правопорушення, у вчиненні якого підозрюється (обвинувачується) особа;
імен (найменувань) учасників судового провадження;

2) мотивувальної частини із зазначенням:

короткого змісту вимог касаційної скарги та оскаржених судових рішень;
узагальнених доводів особи, яка подала касаційну скаргу;
узагальненого викладу позиції інших учасників судового провадження;
встановлених судами першої та апеляційної інстанцій обставин;
мотивів, з яких виходив суд касаційної інстанції при прийнятті постанови, і положення закону, яким він керувався;

3) резолютивної частини із зазначенням:

висновку суду касаційної інстанції по суті вимог касаційної скарги;
розподілу процесуальних витрат;
строку і порядку набрання постановою законної сили.

При залишенні касаційної скарги без задоволення в постанові зазначається, якими нормами права спростовуються її доводи.

При скасуванні або зміні судових рішень в постанові має бути зазначено, які статті закону порушено та в чому саме полягають ці порушення.

У постанові палати, об'єднаної палати, Великої Палати Верховного Суду має міститися висновок про те, як саме повинна застосовуватися норма права, із застосуванням якої не погодилася колегія суддів або палата, об'єднана палата, що передала справу відповідно на розгляд палати, об'єднаної палати, Великої Палати Верховного Суду.

Постанова Верховного Суду є остаточною і оскарженню не підлягає.

6. Підстави для здійснення кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами. Право подати заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами та вимоги до неї. Порядок та строки подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами. Порядок здійснення перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами. Судове рішення за наслідками кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами.

Судові рішення, що набрали законної сили, можуть бути переглянуті за нововиявленими або виключними обставинами. Глава 34 Провадження за нововиявленими або виключними обставинами КПК України (ст.ст. 459-467).

Нововиявленими або виключними є обставини, які встановлені розслідуванням або вироком суду, що набрав законної сили і викладені у заяві учасників процесу юридичні факти, які знаходяться в органічному зв'язку з елементами предмету доказування у кримінальній справі і спростовують їх через попередню невідомість та істотність висновків, що містяться у вирокі, ухвалі, як такі, що не відповідають об'єктивній дійсності.

Нововиявленими обставинами визнаються:

- 1) штучне створення або підроблення доказів, неправильність перекладу висновку і пояснень експерта, завідомо неправдиві показання свідка, потерпілого, підозрюваного, обвинуваченого, на яких ґрунтується вирок;
- 2) скасування судового рішення, яке стало підставою для ухвалення вироку чи постановлення ухвали, що належить переглянути;
- 3) інші обставини, які не були відомі суду на час судового розгляду при ухваленні судового рішення і які самі по собі або разом із раніше виявленими обставинами доводять неправильність вироку чи ухвали, що належить переглянути.

Виключними обставинами визнаються:

- 1) встановлена Конституційним Судом України неконституційність, конституційність закону, іншого правового акта чи їх окремого положення, застосованого судом при вирішенні справи;
- 2) встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні даної справи судом;
- 3) встановлення вини судді у вчиненні злочину або зловживання слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду під час кримінального провадження, внаслідок якого було ухвалено судове рішення.

Обставини, передбачені п. 3 ч. 3 ст. 459 КПК України, повинні бути встановлені вироком суду, що набрав законної сили.

Обставини, що стосуються зловживання слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду під час кримінального провадження, у разі неможливості ухвалення вироку можуть бути підтверджені постановою або ухвалою про

закриття кримінального провадження, ухвалою про застосування примусових заходів медичного характеру.

Перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами у разі прийняття нових законів, інших нормативно-правових актів, якими скасовані закони та інші нормативно-правові акти, що діяли на час здійснення провадження, не допускається.

Право подати заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами та вимоги до неї.

Учасники судового провадження мають право подати заяву про перегляд за нововиявленими або виключними обставинами судового рішення суду будь-якої інстанції, яке набрало законної сили (ст. 460 КПК).

Суб'єктами, які мають право на звернення про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами, є не усі учасники кримінального процесу, а тільки ті, що брали участь у розгляді справи, рішення по якій оскаржується.

Вимоги до заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами:

Заява про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами **подається в письмовій формі**.

У заяві про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами зазначаються:

- 1) найменування суду, до якого подається заява про перегляд;
- 2) прізвище, ім'я, по батькові (найменування), поштова адреса особи, яка подає заяву, а також номер засобу зв'язку, адреса електронної пошти, якщо такі є;
- 3) судові рішення, про перегляд якого за нововиявленими або виключними обставинами подається заява;
- 4) обставини, що могли вплинути на судові рішення, але не були відомі та не могли бути відомі суду та особі, яка звертається із заявою, під час судового розгляду;
- 5) обґрунтування з посиланням на обставини, що підтверджують наявність нововиявлених або виключних обставин, та зміст вимог особи, яка подає заяву, до суду;

5⁻¹) клопотання особи про витребування копії рішення міжнародної судової установи, юрисдикція якої визнана Україною, в органу, відповідального за координацію виконання рішень міжнародної судової установи, якщо її немає у розпорядженні особи, яка подала заяву, - у разі подання заяви про перегляд судового рішення з підстави, передбаченої пунктом 2 частини третьої ст. 459 КПК України;

5⁻²) клопотання про поновлення строку подання заяви;

6) перелік документів та інших матеріалів, які додаються.

Заява підписується особою, яка її подає. Якщо заяву подає захисник, представник потерпілого, то до неї додаються оформлені належним чином документи, що підтверджують його повноваження відповідно до вимог КПК України.

До заяви додаються копії заяви в кількості, необхідній для їх надіслання сторонам кримінального провадження та іншим учасникам судового провадження. Ця вимога не поширюється на особу, яка тримається під вартою.

Особа, яка подає заяву, має право додати до неї документи або копії документів, які мають значення для кримінального провадження і не були відомі на час ухвалення судового рішення.

Порядок та строки подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами.

Заява про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами подається до суду тієї інстанції, який першим допустив помилку внаслідок незнання про існування таких обставин, крім випадку, передбаченого ч. 3 ст. 463 КПК України, зокрема, заява про перегляд судового рішення за виключними обставинами у разі встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні цієї справи судом подається до Верховного Суду для її розгляду у складі Великої Палати.

Заява про перегляд судового рішення за виключними обставинами у разі вчинення суддею злочину, внаслідок якого ухвалено незаконне або необґрунтоване рішення, подається до суду тієї інстанції, суддею якого він був.

Строк звернення про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами:

Заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами **може бути подано протягом трьох місяців** після того, як особа, яка звертається до суду, дізналася або могла дізнатися про ці обставини.

Перегляд за нововиявленими обставинами виправдувального вироку допускається лише протягом передбачених законом строків давності притягнення до кримінальної відповідальності.

За наявності обставин, які підтверджують вчинення особою більш тяжкого кримінального правопорушення, ніж те, за яке вона була засуджена, судові рішення може бути переглянуто за нововиявленими обставинами протягом строку давності притягнення до кримінальної відповідальності за більш тяжке кримінальне правопорушення.

За наявності обставин, які підтверджують **невинуватість засудженого або вчинення ним менш тяжкого кримінального правопорушення**, перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами **строками не обмежено**.

Заяву про перегляд судового рішення за виключними обставинами може бути подано:

1) з підстави, визначеної пунктом 1 частини третьої статті 459 КПК, – **протягом тридцяти днів** із дня офіційного оприлюднення відповідного рішення Конституційного Суду України;

2) з підстави, передбаченої пунктом 2 частини третьої статті 459 КПК, – особою, на користь якої постановлено рішення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, **не пізніше тридцяти днів із дня**, коли така особа дізналася або могла дізнатися про набуття цим рішенням статусу остаточного;

3) з підстави, передбаченої пунктом 3 частини третьої статті 459 КПК, – протягом тридцяти днів із дня, коли вирок у кримінальному провадженні набрав законної сили. У разі неможливості ухвалення вироку суду заяву може бути подано **протягом тридцяти днів** із дня встановлення відповідною ухвалою або постановою суду обставин, передбачених пунктом 3 частини третьої статті 459 КПК.

Порядок здійснення перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами.

Заява про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами розглядається судом протягом двох місяців з дня її надходження згідно з правилами, передбаченими КПК України для кримінального провадження в суді тієї інстанції, яка здійснює перегляд.

Учасники судового провадження повідомляються про дату, час та місце розгляду заяви. Неприбуття у судові засідання осіб, які були належним чином повідомлені, не перешкоджає розгляду заяви і перегляду судового рішення.

Суд своєю ухвалою має право зупинити виконання судового рішення, яке переглядається за нововиявленими або виключними обставинами, до закінчення перегляду.

Суд має право не досліджувати докази щодо обставин, що встановлені в судовому рішенні, яке переглядається за нововиявленими або виключними обставинами, якщо вони не оспорується.

Судове рішення за наслідками кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами.

Суд має право скасувати вирок чи ухвалу і ухвалити новий вирок чи постановити ухвалу або залишити заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами без задоволення. При ухваленні нового судового рішення суд користується повноваженнями суду відповідної інстанції.

За результатами перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами Верховний Суд може також скасувати судові рішення (судові рішення) повністю або частково і передати справу на новий розгляд до суду першої або апеляційної інстанції.

Судове рішення за наслідками кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами може бути оскаржене в порядку, передбаченому КПК України для оскарження судових рішень суду відповідної інстанції. З набранням законної сили новим судовим рішенням втрачають законну силу судові рішення інших судів у цьому кримінальному провадженні.